

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajovsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 16. augusta 1856.

Nektere domače kmetijske skušnje.

Naznanil V. Peške iz Mokric na Dolenskem.

Skušnje z bivcom. Tudi pri nas smo poskusili bivca, in reči zamoremo, da se je dobro obnesel; iz 5 funtov semena smo ga na njivi blizo pol orala (na 725 štirj. sezn.) pridelali 17 mernikov (ali 8 vagánov in pol); ker vagán vaga 72 funtov, znaša tedaj vès pridelk 612 funtov; tedaj vsak funt daje po 122 funtov.

Pri vsem tem, da se pridelk bivca na prostoru enega orala zamore rajtati na $18\frac{5}{8}$ vagánov, se ga vendar manj pridelala memo kapusne ogeršice (Kohlraps), ker na enaki zemlji smo je iz 36 funtov, ki smo jih vsejali na 4 orale in pol, pridelali 91 vagánov, in ker vagán tudi vaga 72 funtov, smo pridelali iz 36 funtov 6552 funtov, tedaj daje funt po 182 funtov. Počez se more tedaj reči, da se ga pridelala na oralu po $20\frac{1}{4}$ vagánov. Navadna drobna ogeršica pa ne plenja nikoli tako; v naj rodovitniši letini ne poverne seme čez 110krat, tedaj se je na oralu pridelala po 18 vagánov.

Mika nas zvediti po koliko olja se dobiva iz mnogoverstnih sort ogeršice in bivca. Nadjamo se tedaj, da bodo v oljarji Bevški to skusili in nam povedali.

V 61. listu „Novic“ je bilo rečeno, da se za oral pol vagána semena potrebuje. Al to je na vsako vižo preveč. Če pa se seje z mašino na brazde (gedrillt), ga je celó šesti ali osmi del vagána zadosti. Tukaj ga sejemo na brazde po poldrugi čevlj saksebi, in če spomladi še tako redko stoji, se pozneje vendar tako gosto razraste, da boš posebno bivec in kapusno ogeršico na to vižo z mašino sejano komaj ločil od posetve z rokó. Sploh bi jez svetoval, ako je polje za ta sad pripravno, ga vselej le z mašino na brazde sejati.

Skušnje s pšenico. Tudi pšenico smo poskusili z mašino tako na brazde sejati (drillen), in če se ni ravno posebno sponesla, smo bili vendar s pridelkom zadovoljni. Naj večji kos nekega deteljša, ki je bilo leta 1851 enmalo pognojeno, smo 12. oktobra lanskega leta po drugem oranji pšenico z mašino na brazde sejali, na drugi manjši kos pa po navadi z rokó.

Semena z mašino sejane pšenice se je potrebovalo 1 vagán in pol, z roko sejane pa $2\frac{1}{3}$ vagána. Z mašino na brazde sejana, na trikrat obdelanem zemljišu, se je že od deleč vidila bolj čversta in temno-zelena; ko je bila z uno vred požeta, ki je bila po navadi z rokó sejana in spomladi povlečena, je imela močnejše bilke in dalje klasovje; pridelalo se je pa zernja in slame na enaki zemlji toliko:

z mašino na brazde sejane $16\frac{1}{2}$ vagánov pšenice, 24 centov slame, z rokó po navadi sejane $15\frac{1}{9}$ vagánov pšenice, 25 centov slame.

Kolikšen razloček je tedaj med uno in to, bo sledeča rajtenga pokazala:

Za oral polja obsejati z mašino na brazde se je potrebovalo 1 vagán in pol semena; vagán po 6 gold., je zneslo tedaj seme 9 gold., — trikratno okopovanje s konjem vred 2 gold., — stroški posetve so znesli tedaj skupaj 11 gold. — Pridelalo se je pšenice 16 vagánov in pol; vagán po 6 gold., je znesel pridelk 99 gold., slame pa 24 cen-

tov, cent po 30 krajc., tedaj 12 gold., vès pridelk tedaj skupaj 111 gold. — Če odbijemo unih 11 gold. za stroške, ostane 100 gold.

Za oral polja obsejati po navadi z rokó se je potrebovalo semena $2\frac{1}{3}$ vagána, po 6 gold. vagán, je zneslo seme 14 gold. — Pridelalo se je pšenice $15\frac{1}{9}$ vagánov, vagán po 6 gold., je znesla pšenica 90 gold. 40 kr., slama pa, 25 centov po 30 krajc., 12 gold. 30 kr., tedaj vès pridelk skupaj 103 gold. 10 kr.

Ako odbijemo stroške za seme z 14 gold., ostane znesek pridelka 89 gold. 10 kr.

Po tem takem je bil pridelk z mašino na brazde sejane pšenice za 10 gold. in 50 krajc. pri vsakem oralu višji. V enem letu je tedaj, kdor ima kaj več polja, mašina obilno poplačana; zraven tega je pridelal še lepše žito in si je njivo očistil in lepo zrahljal.

Brazde (verste) pri zgorej imenovani poskušnji so bile za čevlj saksebi, al letošnja skušnja je učila, da so bile prezlo saksebi; dosti je, če je zemljiše dobro pripravljeno, ako so brazde le 9 ali 10 čevljev saksebi.

Mašina za to sejanje je prav prosta stvar, ktera je zlo enaka tisti, ki je bila lani pri koruzni setvi v Ljubljani skušena, le da ima una 4 sejavnice na osti z dvema kolesoma in pa 5 lemežev, kateri vsejano seme pod zemljo spravljajo. Veliko bolji kup je memo angležkih enakih mašin, preprosto je napravljena, zabasati se ne more (in to je posebno veliko vredno) in dela prav lepo.

Gospodarske skušnje.

(Žvepljenje vina.) Vina žveplijo pri nas navadno tako, da v žveplo namočeno cunjó v sodcu sožgó. V tem ko žveplo gorí, se napravlja žveplenasta kislina (schwefelige Säure), ktera ima to lastnost, da odvzame kislic vsem stvarjem krog sebe, in tako varuje vino, da se ne skisa pa tudi sicer ne spridi lahko; pravijo, da vino obderži potem svojo stanovitnost. Če je žveplo čisto in ni, kar se večkrat narajma, zmešano z arsenikom (mišico), se ne more ravno reči, da je žvepljenje zdravju škodljivo. Ker pa se je bati, da žveplo ni vselej čisto, je veliko varniše, ako se po novih skušnjah namesto žvepla vzame žveplato-kislega apna (schwefelig-saurer Kalk), ker pri tem se ni tiste mišične mešanice tako bati. Ako se žveplato-kislega apna primeša vinu, se napravi iz vinske kisline, ktere v vinu nikdar ne manjka, in pa iz pridjanega apna neka neraztopljiva, kamnita gošava, ki se na dno sodca vleže. Tako se vzame vinu njegova kislina, ker se združi z apnom; tista žveplata kislina pa, ki je apna oproštena v sodcu ostala, zamore sedaj svojo moč do vina skazati in mu tisto stanovitnost dati, ki mu jo sicer daje žvepljenje vinsko. Na 5 veder vina je dosti pol lota ali lot imenovanega žveplato-kislega apna.

Zanikernemu sadjorejcu!

„Da ti stelje manjka, tožiš mi, prijatel“ — rekó neki fajmošter svojemu faranu — „pač čudno je, iz tvojih ust slišati pritožbo tako. Spravi le mah v hlev!“ — „Kje pa

čem mahú dobiti? Vém, da bi bil dobra nastel“. — „Kaj, ljubi moj, za mah ti je skerb? Mahú imaš dosti ti! Ni ti treba deleč iti; sej ga je na cente — na drevji svojem.

Ogled po svetu.

Kristijani v Turčii.

Spisal Matija Majar.

Poslednja vojska med Rusom i Turkom je bila za voljo kristjanov v Turčii. Tako se je v obče govorilo i pisalo. Turki so namreč po svoji stari turški navadi vgnetavali i mučili kristjane tako neusmiljeno, da so se morali smiliti vsakemu v serce, kdor je še serce imel, ali da mu ni bilo serce kamenito. Široko i podolgoma razlagati Slovencem ni potreba, kako sirovi i divji so okrutni Turki. To vsi vemo. To ne vejo samo tisti, ki novine i časnike čitajo, temoč to dobro vejo že od nekdanj naši priprosti ljudi. Minulo je že blizo 150 let, kar so Turki zadnikrat razsajali i žurili po slovenskih okrajnah, i naši ljudi še sadaj z grozo pripovedujejo, kako strahovito so po deželah divjali, ropali i plenili, požigali i palili, sramotili zversko device i žene kristjanske, ubijali staro i mlado, odpeljevali mnogo odtetega i poropanega blaga i vlekli veliko tisuč kristjanov obojega spola, kakor vjeto živino, v težko robstvo i sužnost v Turčijo globoko. Tato je še pregovor, da se reče od posebno hudobnoga človeka: „Je hud ko Turk“.

Več ko 400 let prebivajo Turki že v Evropi, vsaki narod je med tem napredoval več ali manj po svojih okolnostih: Turčin je pak ostal okruten divjak; kakoršen je bil tadaj, tak je se sadaj. On se ni spremenil za dlako.

Večkrat v poprejšnjih letih, posebno rezo leto 1853, so terjali pravoslavni Rusi od Turka, da ima s kristjani v svoji deželi prebivajočimi ravnati po ljudsko, pa ne kakor s živino, da bi bilo kristjanom vsaj za živeti. Al tega Turk še obljubiti ni hotel, koliko manje storiti.

Sadaj so se vzdignuli Rusi vneti za sveto vero z veliko vojsko nad Turka in vnela se je leta 1854 strašna i kervava vojska, na jedni strani Rusi, na drugi Turki. Francozi, Angleži i Sardinci — vsi sami koreniti kristjani so pomagali — bi skoro ne verjel pa je gotovo resnica — so pomagali Turku.

Vojskovalo se je razjareno v mnogih od sebe verlo oddaljenih krajih i deželah, namreč v predelih morja črnega i belega, azovskega i baltiškega, v mali Azii pri Karsu i celo na reki Amuru na severo-vihodni strani Kitaja.

Groza ljudi se je vojskovalo, groza vojakov poginulo, pa tudi groza denarja se potrosilo. Spočital je nekdo, da je samo okolo jedinega mesta sebastopoljskega se vojskovalo 1 mil. 800.000 vojakov. Pravijo, da je vojska samo okolo tega mesta prišla vsak den Rusom na 4 mil. 800.000 frankov, Turkom na 1 mil. 488.000, Francozom na 3 milijone i Angležem tudi na 3 mil. frankov, — to bi bilo na den samo okolo Sebastopolja nekaj več od 12 milijonov frankov. Koliko bi to le kaj izneslo v našem denarju? — Ako bi imel kdo te denarje v naših dvajseticah, bi moral najeti 15 težkih voznarskih vóz i vpreči v vsakega po četri močne konje i naložiti za vsakega konja 20 centov, to je po voznarsko na voz po 80 centov dvajsete i tadaj bi spelal denar, kojega je na jeden den požerla vojska samo okolo Sebastopolja. Koliko je ljudi v ti vojski poginulo, to nikdo rad ne izgovori, je pregrozno.

Samo velika sreča, da ni se vpletlo tudi naše cesarstvo v to nesrečno vojsko.

Letos 30. marca se je sklenil mir v Parizu i ta huda vojska je henjala i prestala.

Ta vojska se je počela za voljo kristjanov v Turčii.

To mora biti nekaj neizrečeno važnega v tej stvari, da se je vozila zavoljo teh kristjanov vojska tako rameno draga na denarjih i na kervi človečji. To mora biti v obče gotovo vredno, obširneje i dokladneje nekaj pregovoriti od teh kristjanov, že zato ker so kristjani, i to kristjani tako sta-

novitni v veri, da se more vse kristjanstvo v njih vgledati i jih občudovati. Več ko 400 let že terpe rod za rodom vsakdanje zversko nasilje turško zavoljo vere; oni so zgubili rajši svojo svobodo, svoje premoženje svojo popred njim vlastno državo, vse človečje prava, rajši kakor da bi se svoje svete vere odrekli. Vse so zgubili, pa svojo sveto i svoj častiti značaj slavenski so vendar začuvali i ohranili. Za nas Slovence je še zlaste zanimivo nekaj obširneje slišati i brati od teh kristjanov, ker njih večji del so nam brati po kervi, namreč Horvati, Serbi i Bulgari; tudi so oni nam naj bližnji sosedi, ne samo, da slovenske krajine graničijo na Bosno i Istrijo, kjer Serbi prebivajo, temoč 40.000 Serbov stanuje prav pri nas Slovencih, namreč v krajnski deželi nad Kulpo okolo Metlike i Černomelja i se imenujejo Uskoki. Tak narod je nam gotovo dosta blizo, ako ne prebiva samo v naj bližnji deželi, temoč njih nekoliko tisuč prav pri nas domá. (Dalje sledí.)

Kratkočasnice.

* (Resnična prigodba iz Gorenškega). Neki sin je med letom večkrat pisal svojemu očetu ter ga v potrebi prosil za to in uno. Na nobeno pisanje pa ni bilo odgovora. Ko šolski prazniki nastopijo, pride sin na pol bos domú. Žalosten podá roko svojemu očetu in reče: „Zakaj nek mi na nobeno pismo niste odgovorili? Skoraj bi bil mogel zavoljo revšine šolo na kol obesti. Preprosti oče mu prav dobrovoljno odgovori: „Veš, ljubi moj, brati ne znam; rad pa tudi nimam, da bi vsi vedili, kaj mi pišeš. Tukajle pod tramom sem prav dobro tvoje pisma shranil in si mislil, kadar prideš domú, mi jih boš vse sam nar bolje vedil razložiti“. Na to seže oče na polico pod tram in potegne cel šop zapečatenih pisem doli, pa jih poda sinu.

* (Resnična prigodba iz Berolina.) V večjih mestih ne jemljejo radi hišni gospodarji taci ljudi za goste v hišo, ki imajo več otrok; prvo vprašanje je tedaj večidel, če si kdo stanovanja išče: ali ima kaj otrok? V Berlinu pride delavec k hišnemu gospodarju, ki je na hišne vrata nabil razglas, da je v hiši njegovo stanovanje prazno, in ko mu na vprašanje: ali ima kaj otrok? odgovori, da ne, ga vzame v hišo. Vès začuden pa zapazi hišni gospodar berž drugi dan, da pet fantov po dvorišu skače. Vès razkačen jo udari gospodar gori k delavcu in mu reče: „Gerdo ste me nalagali, hitro se poberite iz moje hiše!“ „„Kako to?““ ga zaverne delavec. „Čigavi pa so oni smerkolini, ki se pretepajo doli po dvorišu?“ zarenčí gospodar. „„O, to so otroci moje žene““ mu odgovori delavec. „Se vé, da Vaše žene in pa Vaši!“ — še huje zarenčí gospodar. „Ne bo dal, gospod!“ — se mu posmeja mož — „jez sem svoje žene drugi mož — oče vseh teh peterih otrok je že pred tremi leti umerl; jez nimam še nobene nega otroka“. — Z dolgim nosom jo je mogel odlaziti hišni gospodar.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Istre. (Konec.) Nadjamo se o svetem Martinu dosti bolj po ceni vince piti, kakor sedaj; zares je okolica Teržaška še dosti okinčena z lepim in obilnim grojzdem, in pri pogledu mnogih nogradov naše Istre veselja igra serce viditi dosti bogato letino. Hvala Bogu! tertna bolezen se ne razširjuje še dozda kakor lani; tudi poleg Poreča in Rovinja se vidi semtertje lepo grojzde; al okoli Susnjevice in Moščenike je, žalibog, slaba. Smokov (fig) bo obilo, kakor se kaže; naj več pa posebno po Beršeščini, ker jih, kadar je leto zato, v naramnih koših domú nosijo kakor drugod krompir; posušene na solcu so kaj lepe in prijetnega okusa; posušene v peči ne veljajo dosti, in očerné, da so ostudne viditi. Cele posušene (za kombolj) so nar bolje; razkrojene in ena pri drugi tako skupej zložene, da se naredé kakor pôla popirja in tako posušene na lesah in skupej zavite kakor bukve se manj obrahtajo. Nar boljše so pa, ako se olupijo frišne, oljupljene s sladkorom potre-